

LIGHT FLY, FLY HIGH

TEMAN: Mänskliga rättigheter, frihet, feminism, demokrati

REKOMMENDERAD FRÅN: Högstadiet

EN FILMHANDLEDNING av Helena Sandberg

HANDLING

Thulasi är en ung kvinna i Indien som föddes Dalit – kastlös. Vid 14-års ålder rymde hon hemifrån då pappan ville gifta bort henne med en kristen man. Efter två år på ett härbärge tog sig Helenma och Kanappa an henne. Med den bakgrunden är livet i stort sett utstakat: hon ska

nare och i synnerhet Sir Karuna som är boxningsklubbens överhuvud. Han är den som bestämmer vad som händer med boxarnas karriärer, vilka flickor som får tävla och vilka som blir rekommenderade för jobb. För detta vill han dock ha pengar – och sexuella tjänster. Thulasis

– I was born Dalit. I'm expected to stay at the bottom. But I dream of a different life.

gifta sig eller ta ett jobb ingen annan vill ha och acceptera sin plats på samhällets botten.

Men Thulasi är inte som alla andra, hon har modet att drömma. Hon vill inte vara någons fru. Hon vill istället leva sitt eget liv, vara någon. Vara boxare. Idrotten är för många en väg ur fattigdom i Indien då de kan bli rekryterade för statliga jobb inom polisen eller järnvägen. Thulasi som har en stor talang och var rankad trea i sin viktklass "Light fly" – lätt flugvikt, har goda chanser att få en annan framtid, men efter 10 år är hon fortfarande fast på botten. Hon hålls tillbaka av sina manliga trä-

framtid ligger i hans händer men hon vägrar att låta sig utnyttjas. Men tiden rinner iväg. I 10 års tid har Thulasis familj lånat mer och mer pengar för att hon ska få fortsätta. Nu är det sista året hon kan tävla och det är mycket som står på spel när hon förbereder sig för den sista säsongen, men har hon en chans mot de mäktiga och korrupta männen i klubben? Kommer hon få ett jobb? Kan hon stå emot trycket att gifta sig och istället leva sitt eget liv på sina egna villkor? Orkar hon slåss mot rätten att vara den hon är?

HISTORIENS BAKGRUND

2005 såg filmens regissörer Beathe Hofseth och Susann Østigaard en artikel om kvinnliga boxare i Indien. Nyfikna om bakgrunden till varför flickorna valde en otraditionell och mansdominerad sport åkte de fem år senare till Indien för att få svar på sina frågor. De mötte många flickor på sin resa, men när de för första gången mötte Thulasi visste de att de hade hittat sin huvudkaraktär. I tre år fördelat på sex resor, följde filmskaparna henne med sin kamera. De hoppas att hennes historia kan inspirera unga människor att våga vara annorlunda och slåss för sina åsikter.

HANDLINGSREFERAT

Filmen börjar nära huvudpersonen Thulasi som berättar om förväntningarna på hur en flicka ska leva i Indien: De ska vara lydiga och följa en bestämd väg. Därefter får vi se bilder från träningen i boxningsringen där en fokuserad och målmedveten tjej går sin egen väg – det blir en kontrast mellan förväntningarna och hennes egna ambitioner. Hon försöker ta en alternativ väg, men hon är av låg rang och flickor som henne blir inte respekterade.

Efter det korta anslaget får vi se mer av Thulasis dagliga liv, hur hon tränar och hur hon bor. Hon berättar om sin barndom och hur hon hamnade där hon här. Hon konkluderar att boxningen är den enda levnads-kamrat hon behöver. Ska det bli de två till slut?

När handlingen fördjupas möter vi huvudkaraktären och hennes klubbkamrater utanför boxningslokalen. Vi får veta att för att få sitt viktiga intyg av klubbens ledare, Sir Karuna, måste de betala mycket pengar eller erbjuda sin kropp. Thulasi börjar berätta för kamraten att hon blev inkallad till Sir Karunas kontor och undrar hur mycket av sanningen hon ska berätta, varpå hon uppmanar de yngre klubbkompisarna att inte göra allt ledarna säger. (Alla vet vad som händer bakom de tonade rutorna!) Talang borde räcka, konstaterar hon, de borde inte behöva gå med på skamliga förslag för att få utöva sin sport professionellt. Thulasi tillägger att det är ovanligt att någon med hennes bakgrund vågar höja rösten, men hon är sin egen armé!

Det är dags för tävling och tränarna deklarerar att alla måste betala 500 rupier för att vara med. Förutom de nya då, som måste betala dubbelt. Särskilt Thulasi måste göra bra ifrån sig säger Sir Karuna annars får hon klara sig själv och om de andra inte gör bra ifrån sig får de inte heller vara med mer tillägger han. Helenma och Kanappa diskuterar om de verkligen har råd med mer sport – i flera år har de lånat till boxningen, men samtidigt vill de inte tvinga Thulasi att gifta sig. De konstaterar att allt löser sig om det blir seger i nästa tävling så hon kan få ett intyg och därmed jobb. Men Thulasi skadas i första ronden och förlorar matchen. Sir Karuna och de andra ledarna tror att hon hittar på och naturligtvis vill de inte skriva ut intyget. Utan detta kan hon inte få varken jobb eller professionell status och alternativen börjar smalna.

Det visar sig att Thulasis axel gått ur led och doktorn beordrar några månaders vila. Hon vägrar att ge upp och trots doktors order och stor smärta får träningen gå först. Familjen börjar tycka att det är dags att hon slutar boxas och gifter sig istället – men Thulasi vill inte kasta bort de tio år hon redan satsat. Helenma poängterar att pengarna de satsar går till medaljer och diplom - inget jobb. Nu börjar dessutom tiden rinna iväg

då det är sista året 24-åriga Thulasi får tävla, och allt hänger på Karunas intyg. Arg och bitter bestämmer hon sig för att anmäla honom om hon inte får något intyg efter nästa tävling.

Med en axelskada, sociala konstruktioner och korrupta tränare emot sig kämpar Thulasi vidare. Sir Karuna ljuger i en tv-intervju och säger att de hjälper de fattiga flickorna och att talang är allt som behövs. "Förlorar de sviker vi dem inte." Orden ramlar så lätt ur hans mun, men det vi får se i bilder är något helt annat. Flickorna får stå emot både nedvärderande ord och handlingar.

Trots att Thulasi når framgång i sin viktclass inför uttagningen till nationella laget blir hon inte uttagen. Hon vägrar ju att "samarbeta". Fastetsad i maktstrukturer där enda vägarna ut tycks vara pengar eller sex inser hon att boxningskarriären är över och anmäler sir Karuna för sexuellt ofredande. Thulasi är olycklig men hoppas det kan hjälpa de andra flickorna i sporten och utan andra alternativ gifter hon sig i ett arrangerat äktenskap. Det blir precis så illa som hon befarat: Maken kommer med nya regler och uppmaningar – samma patriarkat igen. Hon gråter varje dag och det känns som hon sitter i fängelse. Sir Karuna är däremot fri mot borgen och har försökt muta henne att dra tillbaka anklagelserna, även maken tycker att hon ska lägga ner målet. Men Thulasi har en orubblig integritet och står på sig.

Så en dag ringer telefonen och hon erbjuds jobb på Golds gym vid en stor lyxig skyskrapa. Thulasi ser glad ut igen för nu ligger livet i de egna händerna. Det är en lycka att varje dag få gå till jobbet. "Jag är en fri fågel" konstaterar Thulasi.

TEMAN OCH HUR DE VISAR SIG I FILMENS FORM OCH BERÄTTADE

Thulasi växer upp i ett samhälle där flickor förväntas vara lydiga, plikttrogna och villiga att gifta sig på föräldrarnas uppmaning. Men Thulasi är annorlunda: Hon vill något annat än att stanna i sin kast. Hon vill inte använda sari, hon tycker inte om att laga mat och hon vill vara självständig. Att vara någons fru är inget alternativ – äktenskapet är ett fängelse. Hon föddes till världen för att boxas och det är boxningen som är hennes livspartner.

- Marriage is jail life

FRIHET

Filmskapare använder ofta symbolik eller någon speciell aspekt av filmspråket för att förstärka ett tema i filmen: I det här fallet använder regissörerna genomgående bilder på fåglar som symbolik för Thulasis sökande efter frihet. I början av filmen är de olika fåglarna åtminstone frigående, men efter filmens mittpunkt då äktenskap på allvar börjar komma på tal och hennes valmöjligheter succesivt minskar, i takt med att Sir Karuna inte vill hjälpa henne, hamnar papegojan bakom galler i flera bilder.

En annan möjlig symbol för frihetsaspekten är himlen med solen bakom molnen. När Thulasi äntligen anmäler Sir Karuna får vi höra vittnesmålet till bilden av en molnig himmel med solen bakom. Vi får också se bilder i grodperspektiv upp mot en molnig himmel, som om huvudkaraktären tittar upp mot friheten och längtar dit.

När vi får se de sista bilderna från jobbet på gymet säger hon: "Det här är mitt liv, det ligger i mina händer. Jag gillar det här livet, jag är en fri fågel." Det knyter ihop historien och filmens berättande till en prydlig kappsäck. Om du gör det du tror på och behåller din integritet på vägen så lyckas du!

De mänskliga rättigheterna ska gälla för alla: oavsett land, kultur eller sammanhang så ska alla vara fria och ha lika värde. Indien är med sina drygt 1,2 miljarder invånare det mest befolkade landet näst efter Kina. En sjättedel av befolkningen (ca 170 miljoner människor) är Dalits – "untouchables". Thulasi är en av dem och

och tvingas ta de arbeten ingen vill ha: ta hand om mänskligt avfall/döda djur, sopa gator eller laga skor. De blir regelbundet misshandlade och nedvärderade av både de högre kasterna och polisen. Trots att kastsystemet officiellt avskaffades redan 1950 och alla medborgare ska ha samma mänskliga rättigheter oavsett kast, etnicitet eller kön, är diskrimineringen av kastlösa fortfarande ett faktum. De segregeras och får t ex inte gå på samma vägar eller äta på samma platser som högre kaster, de får inte bruka sin egen jord eller delta i politiska val. Dalitkvinnor tvingas ofta prostituera sig för präster och män från högre kaster. Våld och sexuell misshandel används frekvent för att lära dem "en politisk läxa".

Precis som vi tydligt ser i filmen är det männen i Indien som har makten. Sexuellt våld är ett sätt att hålla kvar kvinnor i den undertryckta positionen. Om kvinnor bryter mot normen eller höjer rösten kan det straffa sig på fasansfulla sätt. Enligt tradition flyttar döttrarna till

– Everyone knows what goes on between those blackened windows

MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

det är långt kvar tills hon fått mänskliga rättigheter som lika värde och frihet.

Kastsystemet delade tidigare in det Indiska folket i en hierarki där du får din bestämda plats vid födseln. En Dalit är längst ner i hierarkin och lever i extrem fattigdom. Daliter blir nekade tillgång till landets tillgångar

mannens familj när de gifter sig och pojkarna bor kvar i föräldrahemmet med uppgiften att ge föräldrarna en trygg ålderdom. Detta späder på den generella kulturen att flickor har lägre status och en kvinna som föder en dotter behandlas sämre. Traditionellt höjer en pojke hela familjens status och trots att abort är förbjudet på grund

av kön görs det ändå "under jorden" med fara för kvinnans hälsa. Nyligen utförda undersökningar visar också att minst 16 av 1000 nyfödda flickor mördas genom att en barnmorska eller yrkesmördare dödar dem eller att flickan lämnas att svälta ihjäl.

Flickor som inte har tillräckligt stor hemgift (till exempel ett kylskåp eller en stor TV) riskerar också att bli mördade – för att mannen ska kunna gifta om sig och på så sätt få mer i hemgift. Mörkertalet är stort och mord rapporteras ofta bara som en "olyckshändelse". Aborter och mord på flickor kan fortsätta genom en kulturell, social och religiös täckmantel.

Det är i detta patriarkala samhälle Thulasi växer upp som Dalit och kvinna, på samhällets botten utan pengar eller tillgångar. I filmen ser vi genom ledarnas bemötande exempel på detta. Förutom Thulasis voice-over som avslöjar hennes inre tankar visar *Light Fly, Fly High* med bilder hur Indiens kultur och samhälle kan påverka en enskild individ. Filmskaparna ger oss en person och gör oss engagerade i hennes öden.

De två valen huvudkaraktären har tycks vara att bli bortgift eller att låta andra förgräpa sig på henne för att få boxas och bli "fri". Tvångsäktenskapet har bytts mot ett patriarkat av tränare och inspektörer som avgör hennes framtid och de vill ha pengar eller hennes kropp. Hon sitter i en rävsax och ändå står hon på sig och värnar om sin integritet. Hon hittar en väg ut genom att offra boxningen och försöka hjälpa andra i samma situation.

Indiens syn på flickor visas i filmen genom Thulasis beskrivning av förväntningarna på att en flicka ska vara lydiga och följa en bestämd väg. Patriarkatet är ett hinder för vad hon än vill göra. Männerna är de som gör att hon varken får tävla eller kan få ett jobb och det som återstår är ett tvångsäktenskap med en man hon inte känner som vill bestämma över henne. Tränaren ljugar i TV-intervjun och säger att de är barmhärtiga och hjälper dessa fattiga flickor att lyckas med sin sport. Hans självsäkra ord påverkar oss mer när de står i kontrast till de bilder vi fått se innan. Arga tränare som klankar ner på sina idrottsutövare, som kräver dem på pengar och sex samt hotar med uteslutning. Tränarna säger till varandra över flickornas huvuden: "Du har rätt att slå dem, det här är under all kritik": I sin flykt från äktenskapets bojor har hon bytt en patriarkal värld mot en annan.

Till skillnad från Thulasi har de äldre kvinnorna i filmen tagit sin plats och underordnat sig mannen. De talar om människans sexualdrift som en rättighet och det är kvinnans skyldighet att stilla den, så att mannen inte lider. "Han är en ung man och har vissa behov...".

Motarbetad av ett helt samhälle, en hel kultur och av fysiskt hotfulla individer är det beundransvärt hur Thulasi står upp för sig själv och hittar en alternativ väg när det egentligen inte finns någon. Vad är det som gör att hon vågar stå upp för sig själv – att vara sin egen armé? Vad är det som gör att hon lyckas?

Läs mer om kvinnovåld i Indien:

(obs! Varning för stark text!):

www.svt.se/nyheter/utrikes/indiska-valdakttsmannen-hade-hon-legat-still-hade-hon-inte-kommit-till-skada

KOMMENTAR TILL FILMENS BERÄTTANDE

Filmens första del har nära intima bilder på Thulasis ansikte. Detta gör att vi kommer nära henne, kan känna det hon känner. Det är fokus på henne som människa, individ och hur hon tänker. Istället för att visa oss hur det är i Indiens kultur och samhälle först, får vi lära känna en person och sedan hur hennes lands kultur och samhälle påverkar just henne, som vi är engagerade i. I takt med att omgivningen börjar ställa till det för hennes målsättning blir bilderna vidare för att visa mer av det som händer runtomkring. Thulasi tar upp mindre av bilden när hon har mindre att säga till om.

Filmen följer också den klassiska berättarmodellen med början, mitt och slut och de dramaturgiska beståndsdelarna med konflikter, vändpunkter och konfliktlösning.

KÄLLOR:

www.lightfly.no

www.ncdhr.org.in/dalit-rights-situation

www.hrw.org/reports/2001/globalcaste/caste0801-03.htm

www.lansstyrelsen.se/gotland/Sv/manniska-och-samhalle/jamstalldhet/de-tio-vanligaste-fragorna-om-jamstalldhet/Pages/index.aspx

www.internationalen.se/2013/01/hoppfullt-indien/

www.helsingborgsdialogen.se/globalt/indien/oonskade%20flickor.pdf

DISKUSSIONSFRÅGOR/AKTIVITETER

INNAN FILMEN

FILMENS GENRE

- Vad är en dokumentärfilm?
- Vad skiljer en dokumentär från en fiktions-film?
- Är allt i en dokumentär sant?
- Läs beskrivningen i om filmen först i dokumentet, vad får du för förväntningar om filmen? Tror du den är rolig? pinsam? spännande? etc...?

LÄR DIG MER OM INDIEN OCH DESS KULTUR:

- Vad har Indien för religion?
- Vad talar de för språk i Indien?
- Vad är en kast? Vad innebär det att vara Dalit?
- Vad är en "bindi"? Vad står den för? Hur ser den ut?
- Var ligger Chennai i Tamil Nadu?

BRA ATT TÄNKA PÅ NÄR DU SER FILMEN:

- Hur filmades innehållet?
- Hur gjordes urvalet av materialet?
- Hur arrangerades bilderna?
- Vem gjorde allt detta, för vem? I vilket syfte?

UPPGIFT: ANALYSERA FILMPLANSCHEN

Du ser dem överallt. Filmplanscher sitter på stortavlor, på biografen, i tidningar, på Internet och ibland på bus-sar. Filmplanscher är annonser, målet med dem är att sälja filmen så att du vill gå och se den.

- Beskriv planschen till *Light Fly, Fly High*: vad syns? Vad syns inte?
- Studera titeln på filmen – är det några ord som utmärker sig? Vad tror du den betyder?
 - Syns huvudpersonerna på planschen? Hur visas de? Vad är i så fall hens uttryck om filmen?
 - Hur är planschen designad? Vad får du för känsla av filmen? Vad tror du filmen handlar om?

- Vad får du för förväntningar? Är det en film du vill gå och se?
- Är det en fångslände slogan med på framsidan? Om ja, vad säger den om filmens handling?
- Gör planschen att du vill se filmen? Varför/varför inte?

Uppgift: Sök på Internet efter den bästa och sämsta filmplanschen du sett: jämför de båda och förklara vad du gillar/inte gillar med de båda.

OBS! Ha med postern på en helsida i anslutning till uppgiften. www.lightfly.no/press/

DISKUSSIONSFRÅGOR/AKTIVITETER EFTER FILMEN:

DIN UPPLEVELSE:

- Vad var din första reaktion på filmen? Motivera!
- Vilken/vilka scener tyckte du var särskilt minnesvärda eller starka? Diskutera hur och varför de påverkade dig!
- Stämde filmplanschens budskap överens med vad du tyckte om filmen?

INNEHÅLL OCH TEMAN:

- Vad betyder filmens titel ”*Light Fly, fly High*”? Varför heter filmen så tror du?
- Vad tror ni syftet med filmen är?
- Vilka konflikter finns i filmen? Mellan vilka parter är de?
- Vad hände i början, mitten och slutet av filmen? Gör en tidslinje över Thulasis berättelse och försök hitta konfliktens dramatiska vändpunkter.
- Beskriv karaktärerna Thulasi, Helenma, Kanappa och Sir Karuna! Vilka är de? Hur visas de i bilder i filmen?
- Hur ska en flicka leva i Indien enligt filmen? Hur ska en pojke leva enligt filmen? Vem bestämmer detta?
- Hur ska en flicka respektive pojke leva i Sverige? Finns det några begränsningar och var kommer de ifrån/vem har bestämt dem?
- Vad skulle du göra i Thulasis situation?
- Hur känner sig Thulasi på sin bröllopsdag? Hur förstärker filmspråket det?
- Vad var det som gjorde att Thulasi fick jobb på gymmet till slut? Vem ordnade det tror ni?
- Motarbetad av ett helt samhälle, en hel kultur och rent fysiskt hotfulla individer är det beundransvärt hur Thulasi står upp för sig själv och hittar en alternativ väg när det egentligen inte finns någon. Vad är det som gör att hon vågar stå upp för sig själv- att vara sin egen armé? Vad är det som gör att hon lyckas?
- Hur skulle du känna inför ett arrangerat äktenskap, det vill säga att gifta dig med någon du inte känner?
- Råder det jämlikhet mellan olika grupper i Sverige idag? Finns det någon ”grupp” som är mindre privilegierad, som ses ned på?

DET FILMISKA SPRÅKET

- Vad är filmens teman och budskap? Det vill säga vad handlar den egentligen om? (Kan vara många saker!)
- Ge exempel på hur regissören använder filmens språk för att förstärka filmens teman och budskap (klippning, scenografi, kostym och skådespelare, inramning). Med andra ord, hur förstärker filmens språk/bilder dessa teman? Vad har till exempel bilderna på papegojor med Thulasis kamp att göra?
- Som enda vägen offrar Thulasi sina 10 år inom box-

ningen och anmäler sir Karuna. Vi får höra hennes vittnesmål mot en himmel med sol bakom molnen. Vad säger det oss? Varför väljer regissören att visa det så?

- Filmen börjar med att hon åker genom staden till och från boxningen, och den slutar med att hon åker hem från jobbet på gymmet. Varför börjar och slutar filmen så tror du?
- Bilderna filmades under en period av tre år och vid sex olika tillfällen. Hur tror du det påverkar historien? Märks det i klippningen? Vad har hänt mellan klippningen?
- Hur närvarande är regissörerna i filmen? Märks de av? Är de som flugor på väggen, konfronterande, undersökande eller ställandes frågor?
- Ibland iscensätter dokumentärfilmare scener eller sekvenser. Det händer också att de talar om för sin huvudkaraktär vad hen ska säga, göra etc. Tror du att någon sekvens i *Light Fly, Fly High* är iscensatt?

FÖRSLAG PÅ UPPGIFT ATT GÖRA EFTER FILMEN: GÖR DIN EGEN DOKUMENTÄR!

Testa att göra som filmskaparna till *Light Fly, Fly High*. Titta i dagstidningar och välj en artikel du tycker är intressant. Använd din smartphone/en Ipad och gör en minidokumentär om detta ämne (eller något annat du brinner för som du vill att andra ska uppmärksamma). **Tänk på:** Planera arbetet noga: Vad ska du ha med? I vilka vinklar ska du filma? Hur mycket av det du filmar ska synas i bild? Olika val har olika effekt.

Förslag på andra ämnen:

- Jämlikhet där du bor
- Förväntningar på dig som tjej/kille
- Hur är det att vara idrottsutövare i Sverige?
- Orättvisor i Sverige

PRODUKTIONSUPPGIFTER

Titel: *Light Fly, Fly High*

Genre: Dokumentär

Regi, manus och producenter: Susann Østigaard och Beathe Hofseth, Fri Film

Co-producent: Helle Faber, Made in Copenhagen

Foto: Manuel Teran

Klippning: Carlotta Cristiani

Norge, 2013

Längd: 80 min.

Språk: Tamil, Engelska

Textat språk: Svenska

Rekommenderad ålder: Åk. 7 – gymnasiet

Distribution:

Filmcentrum

Bergsunds Strand 39

Box 17099

104 62 Stockholm

Tel: 08 545 275 00

www.riks.filmcentrum.se

E-post: distribution@filmcentrum.se

MINIORDLISTA FILMSPRÅK

Precis som en bok har sina meningar, ord, punkter, utropstecken så har filmen sitt språk och sin grammatik. Nedan hittar du några termer som är bra att känna till inför visningen då vi kommer lyfta några berättartekniker i filmen.

TEMA

Ett tema är det som filmen handlar om som inte är historien - en film kan t ex handla om en pojke som vill bli fotbollsspelare, men under ytan handlar den om meningen med livet, blod är tjockare än vatten, uppoffringar, att skiljas från de en älskar, att våga drömma etc.

REGISSÖR

Den person som är ytterst ansvarig för filmens konstnärliga utformning - hur filmens bilder ska utformas och hur skådespelarna ska se ut och röra sig.

PRODUCENT

Den som ansvarar för filmens helhet. Producenten är den som fixar pengar till filmens produktion - anställer filmteamet och ser till att den kommer ut till publiken (distribution). I USA är det producenten, och inte regissören, som bestämmer filmens slutgiltiga klippning.

DRAMATURGI

Hur en berättelse är uppbyggd. De flesta filmer är uppbyggda kring "Hollywood dramaturgi" där berättelsen har en början, mitt och slut, med karaktärer som utför handlingar för att nå mål. Det finns alltid en huvudkonflikt som ska lösas och ibland några bi-konflikter. Att se en film utan konflikt skulle vara som att se färg torka i två timmar. Huvudkaraktären - protagonisten har inre konflikter och yttre hinder.

MANUS

Kort för manuskript: Det planerade innehållet i en film.

MISE-EN-SCENE

Allt som syns i bild och hur det syns: t ex hur skådespelare står, vad de har på sig, hur rummet ser ut runtomkring och hur det är ljussatt. Mise-en-scene är ett sätt för filmskaparen att kommunicera information om karaktären, historien eller dess underliggande teman. Var är vi någonstans? Vad handlar filmen egentligen om? Här ingår scenografi, skådespelare, ljussättning och bildutsnitt.

BILDUTSNITT/INRAMNING

Bestämmer hur mycket som syns i bild. Inramningen kan också bidra till att förstärka filmupplevelsen. Man brukar tala om de tre vanligaste: helbild, halvbild och närbild. Detta mönster brukar också följas när vi går in i en ny scen - för att visa oss var vi är, vem det är och vad den gör där. **bildkälla: www.skefilmovideo.se**

KLIPPNING

Genom att sätta samman bilder på olika sätt kan filmskaparen skapa illusioner av tid och rum. Hen kan t ex öka eller minska berättartempot, lura oss att tro att två personer som aldrig setts är i samma rum eller påverka oss att tolka bilden på ett visst sätt.

SNABBKURS I DOKUMENTÄRFILM

Vad är en dokumentär? Oftast vet vi att filmen är en dokumentär eftersom den presenteras så - via titeln, marknadsföringen, pressen, djungeltelegrafan eller genom handlingen. På grund av detta etikettsystem så får vi en känsla av att innehållet i filmen är pålitligt och som sanningen.

Dokumentären som objektiv betraktare och observatör finns dock inte - alla bilder är subjektiva för någon har bestämt hur bilden ska tas och vilka bilder som sen kommer med i filmen. Hur de sätts ihop spelar också roll för hur vi uppfattar budskapet.

Alla dokumentärer vill presentera fakta om omvärlden, men HUR filmen gör detta finns det lika många varianter som i fiktions-filmerna. En dokumentär kan ta ställning, uttrycka en åsikt, erbjuda en lösning till ett problem. Men de gör det via retorik för att övertyga oss. Ibland kan filmmakarna spela in medan något händer (Som i *Light Fly, Fly high*). Ibland kan filmmakarna lägga till diagram, kartor eller andra visuella hjälpmedel. Ibland iscensätter filmskaparna en händelse för att filma den - tänk brottsdokumentärer på tv.

Vissa tittare kan misstänka att en dokumentär är opålitlig om den manipulerar händelserna den filmar. Visst händer det att en filmskapare filmar en händelse utan att först ha ett manus eller iscensatt det - men oftast är händelserna planerade. Till exempel om filmskaparen ska intervju ett vittne, så är det filmskaparen som kontrollerar var kameran ska stå, vad som syns i bild, den slutgiltiga klippningen etc. (Men vittnet väljer själv vad hen säger.)

En dokumentärfilm ber oss att lita på att den presenterar pålitlig information om sitt ämne/person. Men alla dokumentärer är inte pålitliga. Michael Moore har till exempel fått kritik för i vilken ordning innehållet i hans *Roger och jag* presenteras. Moore struntade i den kronologiska ordningen för att få amerikanska regeringen att se dum ut. Men viktigt att veta är att en opålitlig dokumentär fortfarande är en dokumentär - även om filmen är partisk, kan den aldrig bli fiktion.

Olika typer av dokumentärfilm: Precis som fiktionsfilm har dokumentärer olika tekniker/genres:

kollage: samlar olika bilder från arkivmaterial, t ex nyhetsbilder, privata fotoalbum etc.

Interview/talking-heads: samlar in vittnesmål om något via frågor och svar.

Flugan-på-väggen: där filmaren inte tar någon plats utan bara iakttar genom kameran.

Direct cinema: filmar en händelse medan det händer med minimal inblandning av filmskaparen.

Naturdokumentär: ...som till exempel utforskar insekternas värld. Ofta använder en dokumentär flera av dessa genres samtidigt.

Gränsen mellan dokumentär och fiktion: Fiktionsfilm visar påhittade karaktärer, påhittade platser och händelser. Men allt behöver inte vara osant - en film kan baseras på verkliga händelser. Fiktionsfilm kan ses som en kommentar till den verkliga världen.

Man brukar säga att fiktionsfilm har skådespelare - det har inte dokumentärfilm. Filmskapare har dock ofta försökt blurring gränsen mellan fiktion och dokumentär - de brukar kallas mockumentärer och härmar det dokumentära berättandet för att lura publiken att det som händer faktiskt har hänt. T ex *Blair witch project*.

Källa: Bordwell, David & Thompson Kristin. *Film Art*. (2005).